

Χρήστος Χωμενίδης

«Είναι
σπουδαίο
να είσαι
μικρόχαρος»

Ο δημοφιλής έλληνας συγγραφέας με αφορμή το πρόσφατο μυθιστόρημά του «**Ο Τζίμης στην Κυψέλη**» μιλάει στο «Βήμα» για την προσέγγιση του παρελθόντος, τη σημερινή Ελλάδα, την τέχνη και τη σημασία τού να απολαμβάνει κανείς τις μικρές χαρές της ζωής

σ. 4-5

Χρήστος Χωμενίδης

«Την άνοιξη του 2020, όταν έσπασε η πρώτη καραντίνα, συλλογίστηκα ότι ήθελα, μετά από τόσα βιβλία, να γράψω για κάτι που συμβαίνει εδώ και τώρα, να κάνω μια αποφασιστική στροφή στον ρεαλισμό» λέει ο Χρήστος Χωμενίδης

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟ

Ενας καλοντυμένος παππούς που συνοδεύει τα εγγόνια του, φορτωμένα τις σχολικές τους τσάντες. Μια χαμογελαστή μαύρη κυρία που κοινοστέκεται και σιάζει τον εντυπωσιακό κεφαλόδεσμό της. Ένας νεαρός που φωνάζει κάπως αδέξια τον σκύλο του. Μια κοπέλα που λύνει με ένταση μια παρεξήγηση μιλώντας στο κινητό της τηλεφώνου. Φωκίονος Νέγρη, στις αρχές της εβδομάδας, με ήλιο αλλά και την ψύχρα του φθινοπώρου πλέον αισθητή. Οση ώρα συνομιλούσαμε με τον Χρήστο Α. Χωμενίδη, καθισμένοι σε ένα καφέ στο οποίο συχνάζει, σχηματίζονται από πίσω του, σαν αυτοσχέδιο φόντο της καθημερινότητας, με τα χρώματα και τους ήχους της, η πολυπολιτισμική ανθρωπογεωγραφία της περιοχής στην οποία μεγάλωσε και εξακολουθεί να ζει.

Κάποια στιγμή, ενώ ο γνωστός συγγραφέας εξηγούσε στο «Βήμα» πώς και πού διαφέρει από τον ήρωα του καινούργιου του βιβλίου με τίτλο *Ο Τζήμης στην Κυψέλη*, εκείνη ακριβώς τη στιγμή, εμφανίζεται ένας άνδρας, τον πλησιάζει, τον χτυπάει φιλικά στην πλάτη και «για σου, ρε Τζιμάκο!» του λέει. Ο Χωμενίδης, ελαφρώς αφριδιασμένος, αντιδρά γρήγορα και «εσύ είσαι πιο Τζήμης από μένα, ρε φίλε» του αναγορίζει. Γιατί ο άλλος ήταν *πιο Τζήμης* από τον ίδιο; «Μα γιατί είναι ο ιδιοκτήτης του καφέ! Ξέρετε, το είχα αυτό, μπορείτε να το πείτε και φανταστικό απωθημένο, ήθελα να γίνω μικροεπιχειρηματίας. Ίσως επειδή τέτοιου είδους μαγαζιά – ένα μίνι μάρκετ ας πούμε – λειτούργούν ως κόμβοι οικειότητας και συγχρωτισμού μέσα στις γειτονιές. Πριν από χρόνια, όταν διέμενα στην Κέρκυρα, είχα κάνει σι' αλήθεια την απονενομημένη σκέψη να αγοράσω ένα εστιατόριο όπου απολαμβάνω ιδιαιτέρως το φαγητό. Εντυχώς με συνέφεραν και ήρθα στα συγκαλά μου, διότι είναι άλλο να τρως σε ένα εστιατόριο και άλλο να διατρείς ένα ως ιδιοκτήτης».

Το θέατρο και ο κόσμος του

Ιδιοκτήτης όμως είναι και ο πρωταγωνιστής του νέου του μυθιστορήματος, όχι εσπαστορίου βεβαίως, αλλά θεάτρου, πιο συγκεκριμένα της σκηνής «Πέτρος Γρύλος» (κληρονομιά των θετών γονέων του). «Φανταστείτε ότι αν υπήρχε όντως το θέατρο, θα ήταν κάπου εκεί, λίγα μέτρα πιο πέρα» έδειξε με το χέρι ο Χωμενίδης. «Θα μπορούσε τώρα ο Τζήμης να είναι έξω, να τριγυρίζει, να επιδίδεται σε ό,τι απολαμβάνει περισσότερο, να μυρίζει την ανθρωπιά αυτής της συνοικίας, τι να σας πω, τον έχω αγαπήσει τον ήρωά μου» συνέχισε. Ο Τζήμης είναι 58 ετών (τέσσερα χρόνια γηραιότερος από τον άνθρωπο που τον κρινόσσει) και βρίσκεται στα πρόθυρα ενός κρίσιμου επαναπροσδιορισμού, του βίου και του χαρακτήρα του. Ως παραγωγός, με τους καλλιτεχνικούς του συνεργάτες, έχοντας σταθεί όρθιος εν μέσω πανδημίας, ετοιμάζεται για την προμερέτα του έργου «Περονόσπορος», το οποίο συνδέεται με ό,τι ακόμω βιώνουμε.

Το θέμα ωστόσο είναι αλλού, στην υπαρκτική περιπέτεια και στις απίθανες καταστάσεις που περιμένουν τον «θεατρώνη» Τζήμη σε κάμποσες γωνίες. «Την ιστορία "Θέατρο" την ξέρω καλά. Αν δημοσιεύατο το αυθεντικό μου βιογραφικό – που δεν θα το κάνω ποτέ, εννοείται – θα το καθιστούσα σαφές. Έχω, για ποικίλους λόγους,

«Είμαι ένας απόλυτος ρεαλιστής»

Ο γνωστός συγγραφέας μιλάει στο «Βήμα» για το νέο του βιβλίο, όπου πρωταγωνιστεί ένας «θεατρώνης» της *Κυψέλης*, τον οποίο προσπερνά η εποχή του. Μια συζήτηση για τη **λογοτεχνία** και την **κοινωνία**, τη χαρά στο **παρόν** και την καθήλωση στο **παρελθόν**, τη **λαϊκότητα** και την **παρωδία**

και προσωπικούς, μια ικανοποιητική ιδέα για τον χώρο, τις αγωνίες του. Είχα δε την ευκαιρία να παρακολουθήσω τα πράγματα και από μέσα, όταν ανέβηκε το μυθιστόρημά μου "Νίκη" στο θέατρο, το 2017. Πιστεύω πάντως ότι η παλέτα, το πεδίο που κάθε φορά επιλέγεις να διερευνήσεις σε ένα βιβλίο, οφείλει να είναι μισογνωστό-μισοάγνωστο. Να το ξέρεις δηλαδή τόσο πολύ ώστε, αφενός, να μη λες μπούρδες και, αφετέρου, τόσο λίγο ώστε να έχεις το κίνητρο να το ανακαλύψεις. Θέατρο με πήγαιναν οι δικόι μου από πολύ μικρό, τα καλοκαίρια στις ανοιχτές επιθεωρήσεις και τους χειμώνες στον Κάρολο Κουν, παντού με πήγαιναν. Θυμάμαι όταν ήμουνα πιτσιρικάς, ούτε δώδεκα, περπατούσα μια μέρα με τον πατέρα μου στην Πατισίων. Μπροστά από το "Μινώα" (δεν υπάρχει πια, έχει

γίνει πάρκινγκ) σταματάει εκείνος και με ρωτάει αν είχα δει ποτέ ζωντανά τη Βλαχοπούλου και τον Σταυριδίδη. Οχι, του λέω. Βγάζει αυθόρμητα εισιτήρια και με μπάζει μέσα, να δούμε την παράστασή τους. Μου φάνηκε μαγικό. Επειδή τότε τις σχετικές εξόδους τις προγραμματίζαν βδομάδες πριν. Στα μαλά των δικών μου το θέατρο ήταν κάτι *per se* σημαντικό. Τους είχαν ψηλά τους ηθοποιούς. Όπως άλλωστε κι εγώ. Για έναν επιπλέον λόγο πια, όχι μόνο ως θεατής. Ως συγγραφέας, εγώ μεταμορφώνομαι στους ήρωές μου, όποτε γράφω. Εκείνοι, οι ηθοποιοί, το κάνουν αυτό σχεδόν κάθε βράδυ. Είναι δύσκολο, είναι φοβερό αυτό, να είσαι ηθοποιός» ανέφερε ο Χωμενίδης. «Την άνοιξη του 2020, που λέτε, όταν έσπασε η πρώτη καραντίνα, καθόμουν με την αγαπημένη μου στην Πλατεία Αγίου

Γεωργίου και το συλλογιζόμουν: ήθελα, μετά από τόσα βιβλία, να γράψω για κάτι που συμβαίνει εδώ και τώρα, να κάνω μια αποφασιστική στροφή στον ρεαλισμό». Πράγματι, τελευταία φορά που το επιχείρησε αυτό ήταν μάλλον με *Το σήπι και το κελί* (2005). «Η μεγαλύτερη πρόκληση για εμένα, το ζητούμενο ήταν να δημιουργήσω έναν χαρακτήρα που δεν είναι ούτε μέσος ούτε μέτριος ούτε καν κανονικός, αλλά κάποιον που φαίνεται κανονικός, διότι ανταποκρίνεται σε ένα δεδομένο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο. Γιατί αν πάρεις είτε έναν από το πάνω περιθώριο, έναν πάμπλουτο, είτε έναν από το κάτω περιθώριο, έναν πάμπωχο, έχεις πολλές ευκολίες και δεν αποκλείεται να διολισθήσεις σε εντυπωσιασμούς ή απλώς ανοησίες».

Τζήμης, ο μικροεπαισιός

Ο Τζήμης, για να επανέλθουμε, ένα σημερινό υβρίδιο του πάλοι ποτέ μικροεπαισιού, νιώθει ότι έχει ένα λιθάρι να του πλακώσει το στήθος και θέλει να απαλλαγεί από δαύτο. «Είναι λίγο συγχυμένος γιατί είναι μορφωμένος, είναι καλαισθητός αλλά δεν μπορεί να έχει ένα θέατρο που παίζει βλακείες. Προσπάθησε να το κάνει σοβαρό, αλλά κανείς δεν τον έπαιρνε στα σοβαρά, ούτε τον ίδιο ούτε τη σκηνή του (ούτε καν τον "Μικρό Γρύλο", το ποιητικό του υπόγειο). Ο χώρος τον θεωρεί παρακαταπόνο κι αυτό τον ενοχλεί. Πλην όμως το απέχει αυτό για τρεις δεκαετίες και πλέον! Πότε τον νοιάζει τον Τζήμη και πότε όχι. Όταν το σκέφτεται, στενοχωριέται, όταν το ξεχνάει, είναι όλα καλά, σαν να παθαίνει συναισθηματική αμνησία. Κοιτολογις είναι – όπως όλοι μας, ασφαλώς – βουτηγμένος στις απηράσεις του. Το ίδιο ισχύει και με το παρελθόν. Απεχθάνεται τη νοσηρή νοσταλγία, αλλά τον αποσολογούν κιόλας τα περασμένα, δεν κάνει χωρίς αυτά». Από την άλλη μεριά, «έχει μια τεράστια ευλογία ο Τζήμης, είναι μικρόχαρος. Είναι σπουδαίο αυτό. Να τρέφεται ψυχικά με τις μικρές χαρές της ζωής σου. Είναι ένας μικρός θεός

«Δεν γίνεται τώρα, είμαι έτοιμος να χριστώ παπάς»

Προς το τέλος της κουβέντας μας, χτύπησε το κινητό του (ήχος κλήσης ένα κρώξιμο, μια πάπια ίσως;) και, ύστερα από λίγα δευτερόλεπτα, απάντησε «ναι, αλλά δεν γίνεται τώρα, είμαι έτοιμος να χριστώ παπάς, είμαι έξω από τον ναό ήδη, φοράω ήδη τα ράσα, ναι, σας χαιρετώ». Το έκλεισε. «Από μια εταιρεία δημοσκοπήσεων ήταν. Εντάξει, μια φορά είχα πει ότι είμαι στο χειρουργείο. Μου ήρθε απλώς κάτι πιο ευφάνταστο τώρα».

(του δωδεκάθεου) που του αρέσει, που γουστάρει το καθετί. Όμως, αδυνατεί να καταλάβει τι ακριβώς συντελείται γύρω του, έχει μια υστέρηση να αντιληφθεί πώς αλλάζει ο κόσμος, από τη στάθμη των ηθών μέχρι την επέλαση της ψηφιακής τεχνολογίας. Στο τέλος της αφήγησης, το συνειδητοποιεί αυτό. Κι εγώ είμαι μικρόχαρος σαν τον Τζίμη. Κάθε μέρα βρίσκω κάτι μικρό να μου δώσει χαρά. Κι αν δεν βρω, ας πούμε, έχω μια σταθερή εναλλακτική, τα βράδια, πριν πέσω για ύπνο, όταν ναυορίζω τον εαυτό μου με ιστορίες που πλάθω εκείνη την ώρα. Σημειώσεις δεν κρατώ. Αν κάτι έχει αξία, δεν είναι φύρα απλώς, θα επανέλθει μόνο του».

Ο Τζίμης έχει μια κόρη, την 19χρονη Κερασίνα, η οποία τα έχει με τον Ισίδωρο, έναν γλυκίστατο μπάτ που παίζει μπάσκετ. «γέννημα-θρέμμα προφανώς της Κυψέλης», γράφει όλο νόημα ο Χωμενίδης. «Γνησίως φιλελεύθερος ο Τζίμης. Προημά να είναι η θυγατέρα του με ένα τέτοιο αγόρι, παρά με κάνα φλώρο. Δεν ξέρω αν ο ίδιος ο Τζίμης είναι λαϊκός, έχει όμως σίγουρα μέσα του το αίτημα της λαϊκότητας. Του αρέσει αυτό. Και πιστεύει στην κοινωνική κινητικότητα, ασχέτως αν εκτιμά ότι αυτή στην Ελλάδα θα χαθεί. Δεν είναι όμως μια πολιτική άποψη αυτή ακριβώς. Άλλωστε σε περίπτωση που ρωτούσαν τον Τζίμη αν είναι αριστερός ή δεξιός, θα έβαζε τα γέλια». Γιατί: «Γιατί στην Κυψέλη ήμασταν ανέκαθεν πάνω από όλα αυτά» αποκρίθηκε ο συγγραφέας και πήρε να αφηγείται μια άλλη ιστορία, όταν ο δεξιός διοικητής του αστυνομικού τμήματος, το έτος 1949 μάλιστα, έκασε να χάσει στην πρέφα για να κάψει τον «φάκελο» του αριστερού του πατέρα, ώστε να μπορέσει ο τελευταίος να φοιτήσει στη Νομική Σχολή. «Μετρούσαν τα πρόσωπα, οι άνθρωποι. Για αυτό και ο Τζίμης, λόγω χάριν, αυτά τα δίπλωτα τα βλέπει όχι απ' υψηλού αλλά σχετικοποιημένα. Όλοι οι χαρακτήρες μου έχουν κάτι από μένα, εξυπακούεται. Αλλά έχουν και τη δική τους αυτονομία. Η καθήλωση στο παρελθόν είναι μέγα πρόβλημα για την κοινωνία μας. Εγώ προσπαθώ τουλάχιστον να προσεγγίζω το παρελθόν απροκατάληπτα και να μην το εξιδανικεύω. Και να μην τρώω αμάσπτους διάφορους μύθους που προέρχονται από ύποπτες πηγές. Στη "Νίκη" έδειξα ότι σε όλους τους πολιτικούς χώρους υπήρχαν και καθόικια και υπέροχοι άνθρωποι».

Το κορυφαίο παράσημό του και ο έρωτας με τα ελληνικά

Λαϊκός συγγραφέας είναι ο Χρήστος Χωμενίδης: «Ναι! Και το θέλω πάρα πολύ! Μέχρι μια ορισμένη ηλικία δεν είχα πάρει κανένα βραβείο και δεν έβλεπα να παίρνω κιόλας. Εν πάση περιπτώσει, μετά μάλλον τα πήγα καλούτσικα... Κοιτάζτε, υπάρχουν πολλοί συγκεκριμένοι λόγοι που ένα κομμάτι της κριτικής ή της διάνοησης δεν με πολυεμπαιθεί. Νομίζω ότι ο βασικότερος έχει να κάνει με εμένα ως άνθρωπο. Αν πέθαινα, ας πούμε, θα άλλαζαν γνώμη. Αυτά τα δίπλωτα, το ξαναλέω εδώ για τη λογοτεχνία πια, είναι φτιαγτά. Έτσι το βλέπω. Και θα σας πω ποιο θεωρώ το κορυφαίο παράσημό μου. Είχα πάει πριν από μερικά χρόνια σε ένα νοσοκομείο, να δω έναν φίλο μου, γιατρό. Κρατούσα ένα βιβλίο μου, το μυθιστόρημα "Ο βασιλιάς της", να του το δωρίσω. Και μια κυρία, εργαζόμενη ως σκειούριτι, μου λέει "πολύ ωραίο βιβλίο κρατάτε". Τότε, με ενθουσιασμό μικρού παιδιού της είπα, "εγώ το έχω γράψει". Αυτά έχουν αξία για μένα. Όχι οι επιτροπές, τυπικές ή άτυπες, των ειδημόνων».

Τέλος, στραφήκαμε στην ίδια τη γλώσσα. «Είμαι ερωτευμένος με τα ελληνικά. Έχουν τα πάντα. Αρδεύω απ' όλες τις ιστορικές περιόδους και όλους τους χώρους, έχω νομίζω σφαιρική εποπτεία της γλώσσας. Και είμαι πεπεισμένος ότι έχουν έναν εσωτερικό ρυθμό τα βιβλία μου, έχω πιάσει ένα τέμπο. Αν έγραφα πιο παλιά, πολύ παλιά, θα έγραφα σίγουρα σε δεκαπεντασύλλαβο» κατέληξε ο Χωμενίδης.

ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ
Ο Τζίμης στην Κυψέλη
Εκδόσεις Πατάκη, 2021, σελ. 368, τιμή 17,70 ευρώ

Η καθήλωση στο παρελθόν είναι μέγα πρόβλημα για την κοινωνία μας. Εγώ προσπαθώ τουλάχιστον να προσεγγίζω το παρελθόν απροκατάληπτα. Και να μην τρώω αμάσπτους διάφορους μύθους που προέρχονται από ύποπτες πηγές

Παρωδία και ρεαλισμός

Εν τέλει, ρωτήσαμε τον Χρήστο Α. Χωμενίδη, είστε «παρωδιακός» συγγραφέας; «Ελπίζω να μη διακνείται ακόμη αυτό. Είναι τελείως αβάσιμο αυτό με την παρωδία, κατά τη γνώμη μου. Διότι όποιος ζει λίγο παραπάνω στον πραγματικό κόσμο – και δεν συναγελάζεται μόνο με ανθρώπους συγκεκριμένης στόφας, ενός υψηλού επιπέδου υποτίθεται – θα καταλάβαινε ότι εγώ είμαι ένας απόλυτος ρεαλιστής, έως νατουραλιστής θα έλεγα, συγγραφέας. Οι ίδιοι οι άνθρωποι είναι που αυτοπαρωδούν! Άρα, τι κάνω εγώ; Δεν τους σοβαρεύω. Δεν τους φοράω σιδερωμένα ρούχα, δεν τους χτενίζω, κυριολεκτικώς ή μεταφορικώς. Τους παρουσιάζω, θεωρώ, όπως είναι. Όποιος θέλει comme il faut ιστορίες, ας τις αναζητήσει αλλού, όχι σε μένα. Είμαι κατηγορηματικός και ελαφρώς ενοχλημένος τώρα που σας απαντώ. Γιατί πιστεύω ότι, ως συγγραφέας, πατώ γερά στη γη, είμαι μέσα στη ζωή, ξέρω τι γίνεται. Εν πάση περιπτώσει, όταν γράφω έναν ήρωα ή μια ηρωίδα, ξέρω πόσα λεφτά έχει στην τσέπη του, τι νούμερο παπούτσι φοράει και άλλα εναισθητά προσωπικά δεδομένα...» τόνισε.